

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

Raymond Williams (1990) ได้ให้คำนิยามความหมายของโทรทัศน์ว่า เป็นประดิษฐกรรมที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีทางการสื่อสารและรูปแบบทางวัฒนธรรมที่ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลายทั่วโลก นอกจากนี้โทรทัศน์ยังได้รับการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายขององค์กรทางธุรกิจต่าง ๆ อีกทั้งโทรทัศน์ยังได้รับความสำคัญจากรัฐบาลประเทศต่าง ๆ ในการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการรณรงค์ซึ่งสถาบันหลักของชาติ

จากประวัติศาสตร์ของสื่อมวลชนที่ผ่านมาจะพบว่าพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีเป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสื่อมวลชนแต่ละชนิด อีกทั้งเทคโนโลยีทางการสื่อสารได้เป็นตัวผลักดันให้สังคมโลกได้เข้าไปอยู่ในยุคสังคมข่าวสาร (Brody, 1990) ด้วยลักษณะทางปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นผลให้ข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันมีความสำคัญในฐานะที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นสังคมที่เรียกว่าโลกาภิวัตน์ (Globalization) ต่อผลสืบเนื่องดังกล่าว สนิธิ ลิ้มทองกุล (2537: 42) ได้กล่าวไว้ว่าความเป็นโลกาภิวัตน์ของข้อมูลข่าวสารนั้น ได้สร้างกฎกติกาของประชาคมโลกขึ้นมาใหม่ โดยที่อุตสาหกรรมโทรทัศน์ของไทย ต้องได้รับอิทธิพลของกติกานี้อย่างเลี่ยงไม่ได้ เพราะเส้นกันเขตแบ่งพรมแดนมิใช่อุปสรรคที่จะขวางกั้นการไหลของรูปแบบของข้อมูลข่าวสารและรายการบันเทิงจากต่างประเทศได้

Marshall McLuhan (1964) ได้กล่าวไว้ใน Globalization and the Future ไว้ว่า โลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ และระยะทางกายภาพ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดได้แก่สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การถ่ายทอดผ่านดาวเทียม และสื่อที่สามารถทำปฏิกิริยาป้อนกลับ (Interactive Media) เทคโนโลยีของสื่อเหล่านี้ช่วยลบล้างข้อจำกัดทางด้านระยะทางออกไป และอิทธิพลของโลกาภิวัตน์นี้ สามารถทำให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อโทรทัศน์ที่ทำให้สาระสำคัญของข้อมูลข่าวสาร แนวคิด ภาพและเสียงจากวัฒนธรรมต่างภูมิภาคของโลก สามารถนำเสนอไปยังประชากรส่วนอื่น ๆ ที่มีความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรมในวงกว้าง

โลกาภิวัตน์ (Globalization) โดยตัวมันเองก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านบวกและด้านลบ ในโลกปัจจุบัน โลกาภิวัตน์ ได้ขยายวงกว้างไปสู่ทุก ๆ ส่วนของสังคมโลก เช่นด้านสภาวะแวดล้อม ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านการสื่อสารและการคมนาคม ที่ได้ให้บริการที่กว้างขวาง และมีผู้รับบริการเป็นจำนวนมาก สิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดคือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในรูปแบบของดิจิทัลเทคโนโลยี ผ่านทางเครือข่าย Internet ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงต่อรูปแบบการสื่อสารของมนุษย์ ดิจิทัลเทคโนโลยีเปิดโอกาสให้สื่อสามารถเคลื่อนย้ายข้อมูลทั้งภาพและเสียง ผ่านช่องทางสัญญาณอันไม่มีขีดจำกัดและมีเครือข่ายไปทั่วโลก ในปัจจุบันคนไทยที่ต่างประเทศสามารถติดตามข่าวสาร และความบันเทิงในประเทศไทยผ่านทางดาวเทียม และเครือข่าย Internet เช่นเดียวกับการที่คนอเมริกาในประเทศไทยมีศักยภาพในการติดตามข่าวสาร รูปแบบความบันเทิงและความเป็นไป ในประเทศของตนเองโดยผ่านทางเครือข่ายของสื่ออิเล็กทรอนิกส์

การสื่อสารในยุคโลกาภิวัตน์ (Global Communication) ได้ทำลายข้อจำกัดด้านระยะทางและเวลา ที่เคยมีมาจากการสื่อสารในยุคแรก ๆ ทำให้การสื่อสารในปัจจุบันมีข้อจำกัดน้อยลง และอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการมากขึ้น การสื่อสารยุคโลกาภิวัตน์ที่สามารถมองเห็นอย่างชัดเจน ได้แก่การถ่ายทอดสัญญาณวิทยุโทรทัศน์จากภูมิภาคหนึ่งไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก ทำให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแพร่กระจายออกไปในเวลาจริง (Real Time Broadcasting) ยังผลให้การเผยแพร่ข้อมูลมีความรวดเร็วถูกต้อง น่าเชื่อถือ

การเกิดขึ้นของโลกาภิวัตน์เป็นผลมาจากระบบกลไกตลาดของปรัชญาทุนนิยม ที่ทำให้เกิดการรวมกำลังทางเศรษฐกิจและการบรรจบกันของเทคโนโลยีของสื่อต่างสาขาที่สามารถทำงานร่วมกันได้ เป็นการสร้างผลประโยชน์อย่างมากให้กับอุตสาหกรรมสื่อโทรทัศน์เช่น ก่อให้เกิดโทรทัศน์แบบหลายช่อง (Multichannel TV) ที่ผู้บริโภคหรือผู้ชมมีทางเลือกเพิ่มมากขึ้นและยังสามารถเลือกเนื้อหาของรายการได้ตามต้องการ(Content on - demand)

Bellamy Jr. และ Chabin (1999) ได้ให้จำกัดความของ Globalization ที่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมโทรทัศน์ว่า โลกาภิวัตน์ในบริบทนี้ คือการเชื่อมโยงกันของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศหนึ่งกับอีกประเทศหนึ่ง โดยการเข้าไปสู่ระบบการค้าสัมพันธ์ข้ามโลก ซึ่งมีปัจจัยหลายประการที่ทำให้เกิดกระบวนการโลกาภิวัตน์ที่เพิ่มขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การผ่อนปรนกฎระเบียบ การแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้นและมีหลายระดับของการแข่งขันที่ยังไม่รู้มาก่อน การแพร่ขยายของเทคโนโลยีใหม่ ประกอบกับ

ความอึดตัวของตลาดภายในประเทศที่พัฒนาแล้ว ที่เป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ทำให้ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ จำเป็นต้องเสาะแสวงหาตลาดใหม่ที่ผู้รับสารยังไม่มีใครจับจอง (Newly available audience) จากประเทศอื่น ๆ

วิธีการสำคัญของโลกาภิวัตน์ในการดำเนินกิจการสื่อโทรทัศน์ สามารถทำได้โดย การทำธุรกิจข้ามชาติ (transnation) และการควบกิจการ (merger) ของชาติหนึ่งสู่อีกชาติหนึ่ง และตั้งแต่ปี 1990 อุตสาหกรรมสื่อโทรทัศน์ของอเมริกามีอิทธิพลสูงมากในการครอบงำอุตสาหกรรมสื่อโทรทัศน์ของประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก จนมีการใช้คำว่า Americanization หรือการครอบงำตลาดโทรทัศน์โลกโดยมีการทำให้โทรทัศน์เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก (standardization) เน้นที่การสร้างตราสินค้าให้ผู้บริโภคทั่วโลกรู้จักและให้การยอมรับ

อุตสาหกรรมวิทยุโทรทัศน์ไทย ต้องเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การแข่งขันเพื่อชิงกลุ่มผู้ชมกับรายการที่มาจากต่างประเทศจะยิ่งเข้มข้นยิ่งขึ้น โดยต้องยอมรับว่าในปัจจุบันผู้ชมมีความนิยมในการบริโภครูปแบบของรายการที่มีความหลากหลายมากขึ้น มีความเป็นนานาชาติมากยิ่งขึ้น เช่น บริโภครายการเกมโชว์และละครจากประเทศญี่ปุ่น ละครชุดจากประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ รายการฟุตบอลจากประเทศสเปน รายการถ่ายทอดเทนนิสจากประเทศฝรั่งเศสหรือรายการ Quiz Show จากประเทศอังกฤษ เป็นต้น นั่นเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคคนไทยยอมรับในรูปแบบรายการที่มีความเป็นสากล (International Program) มากขึ้น ไม่ได้ยึดติดกับรายการที่ต้องสะท้อนถึงรสนิยมท้องถิ่น (Local taste) หรือรายการที่นำเข้ามาจากประเทศอเมริกาเท่านั้นเหมือนอย่างในอดีต

Bellany และ Chabin (1999) ได้กล่าวถึงแนวโน้มการเข้าสู่กระบวนการโลกาภิวัตน์ เกิดมาจากปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันหลายประการ โดยมีปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง (Political change)

ในปลายปี 1980 และต้นปี 1990 ถือเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโลกครั้งสำคัญ ซึ่งเกิดจากการล่มสลายของการปกครองระบบคอมมิวนิสต์ทั้งในโซเวียตและยุโรปตะวันออก ทำให้ระบบตลาดทุนมีอำนาจมากขึ้นในเกือบทุกส่วนของโลก ในอุตสาหกรรมโทรทัศน์ทั่วโลก การก่อตั้งรูปแบบการกระจายเสียงเชิงพาณิชย์ (Commercial Broadcasting) และตลาดขนาดใหญ่ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด

กับบริษัทสื่อตะวันตกอยู่ก่อนแล้ว ได้กลายเป็นตลาดเปิด ที่มุ่งเชื้อเชิญชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศ เพื่อสร้างเศรษฐกิจตลาดใหม่

2. การผ่อนปรนกฎระเบียบ (Deregulation)

ก่อนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญในกลุ่มประเทศโซเวียตและยุโรปตะวันออก สหรัฐอเมริกา ประเทศยุโรปตะวันตก และกลุ่มประเทศอาเซียน ก็เริ่มที่จะดำเนินกิจการทางธุรกิจโดยขึ้นอยู่กับกลไกทางการตลาด มากกว่ากฎระเบียบแห่งนโยบายชาติ ผลของปรัชญาทางการตลาดครั้งนี้ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ได้ทำการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการดำเนินงานของรัฐที่มีต่อสื่อมวลชน คือรัฐมีการผ่อนปรนกฎระเบียบหรือผ่อนคลายการควบคุม (Deregulation) ในอุตสาหกรรมโทรทัศน์ โดยรัฐจะปล่อยให้นายทุนภาคเอกชนมีเสรีในการดำเนินกิจการมากขึ้น ทำให้เกิดการรวมตัวกันขององค์กรสื่อขนาดใหญ่ที่เป็นสื่อที่มีชื่อเสียงข้ามชาติเช่น Fox, Sky, Star ของ Rupert Murdoch และ การรวมตัวกันของ Time Warner / Turner and Disney / ABC / ESPN ได้ทำการขยายตลาดไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกและทำการแย่งชิงเวลากับรายการโทรทัศน์ท้องถิ่นเช่นกัน

3. การแข่งขัน (Competition)

ในกระบวนการโลกาภิวัตน์ อุตสาหกรรมโทรทัศน์ต้องเผชิญกับระดับการแข่งขันที่หลากหลาย เพราะโลกาภิวัตน์สามารถเสนอความเป็นไปได้ของการขยายตราสินค้า ผลิตภัณฑ์ และก่อให้เกิดรายได้จากตลาดเดิมที่ถูกจับจองอยู่ก่อน (Unavailable market) ทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดโลก

ในประเด็นของการมีมาตรฐานเพื่อใช้ในการแข่งขัน โลกาภิวัตน์ นำไปสู่กระแสการเปิดเสรี (Liberalization) กระแสการลดระเบียบกฎเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ (Deregulation) ก่อให้เกิดกระแสการค้าเสรี (Commercialization) ย่อมส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมโทรทัศน์ในประเทศไทย กระแสเหล่านี้ทำให้อุตสาหกรรมโทรทัศน์สามารถทำการส่งผ่านข้อมูลทั่วโลกได้อย่างเสรี โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องกฎหมายระหว่างประเทศ และเทคโนโลยีระบบดิจิทัล ทำให้สามารถทำการส่งสัญญาณใหม่ได้นับร้อยช่อง

ต่อความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ภาคสื่อมวลชนของประเทศไทยกำลังจะเป็นเศรษฐกิจแบบเปิดเช่นกัน เนื่องจากประเทศไทยได้เข้าไปเป็นภาคีองค์การค้าโลก เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2538 เป็นต้นมา ประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเช่น สหรัฐอเมริกาและกลุ่มสหภาพยุโรป ได้ผลักดันให้มีการค้าบริการโดย

เสรี และทั้งเนื้อหาของรายการโทรทัศน์และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ผลิตรายการโทรทัศน์ก็กลายเป็นสินค้าที่ทำรายได้ในการส่งออกให้กับประเทศมหาอำนาจเหล่านั้น ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยได้ทำพันธะสัญญากับองค์การการค้าโลก (World Trade Organization) ในการเปิดเสรีการสื่อสารและการโทรคมนาคมอย่างเต็มรูปแบบในปี พ.ศ. 2547 ด้วยสาเหตุดังกล่าวทำให้อุตสาหกรรมโทรทัศน์ไทยต้องยอมรับในหลักการของการค้าเสรี จึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่รอดในการแข่งขันอย่างเต็มรูปแบบในอนาคต

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ก็ได้สนับสนุนต่อหลักการที่ให้สื่อโทรทัศน์มีการแข่งขันกันอย่างเสรี โดยที่มาตรา 40 ที่กำหนดให้คลื่นความถี่ในการส่งวิทยุโทรทัศน์ เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ และให้มีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม จะส่งผลให้ความจำเป็นของการเป็น "สื่อในประเทศ" ที่เป็นอยู่และถูกทำลายลงกลายเป็น "สื่อสากล" โดยการนำเข้าของรายการโทรทัศน์ต่างประเทศ ซึ่งจะมีมากขึ้นในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นรายการกีฬา รายการแฟชั่น รายการข่าว และรายการบันเทิงประเภทต่าง ๆ

สิ่งที่น่าเป็นห่วงก็คือ แนวโน้มรายการจากนานาชาติ ไม่ว่าจะเป็นรายการจากประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส จีน หรือประเทศใดก็ตามทั่วโลก ก็มีโอกาที่จะเข้ามาตีตลาดผู้ชมรายการท้องถิ่นกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศได้ รายการที่ปรากฏในช่องที่มาจากดาวเทียมหรือรายการจากเคเบิลทีวีจะกลายเป็นคู่แข่งที่น่ากลัวของรายการโทรทัศน์ที่ผลิตในประเทศ เพราะรายการเหล่านี้สามารถทำการรุกพื้นที่ในระดับย่อย เพื่อตอบสนองความต้องการของคนเฉพาะกลุ่ม เช่นรายการ "Cartoon Network" รายการ "Sesame Street" ซึ่งเป็นรายการที่เจาะกลุ่มเด็ก รายการเพลง "MTV" รายการแฟชั่น รายการกีฬา "ESPN" เป็นรายการที่เจาะกลุ่มวัยรุ่น ส่วนรายการข่าวของ CNN BBC CNBC รายการสารคดีของ Discovery Channel , National Geographic ตอบสนองกลุ่มคนทำงาน เป็นต้น

นอกจากสื่อมวลชนต่างประเทศจะเข้ามาทางเครือข่ายเทคโนโลยีการสื่อสารแล้ว ยังมีแนวโน้มที่จะเข้ามาลงทุนด้านสื่อสารมวลชนในประเทศไทยด้วย โดยอาศัยการที่ประเทศไทยเปิดเสรีทั้งทางตรงและทางอ้อม การที่สถานีโทรทัศน์ของรัฐจะต้องแปรรูปไปอยู่ในลักษณะธุรกิจเอกชน ทำให้มีความเป็นไปได้ว่าแนวโน้มในอนาคต จะเกิดการเข้ามาขยายการลงทุนของกลุ่มสื่อขนาดใหญ่จากต่างประเทศ โดยการร่วมทุนกับสื่อในประเทศเช่นเดียวกับธุรกิจธนาคาร หรือธุรกิจประกันภัย ดังเช่นที่เป็นอยู่ในขณะนี้

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความจำเป็นที่อุตสาหกรรมโทรทัศน์ในประเทศไทยต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดให้สามารถแข่งขันได้ทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบรายการ โดยการยกระดับมาตรฐานของรายการประเภทต่าง ๆ ให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

นอกเหนือจากนี้ ปัจจัยในเรื่องเทคโนโลยีทางการสื่อสารในอนาคต เช่น Digital Interactive TV ได้เปิดโอกาสให้ผู้ชมสามารถที่จะเลือกรับและแสวงหาเนื้อหาของรายการตามที่ต้องการ (Program on Demand) และในเวลาที่ต้องการได้ (Time Schedule on Demand) นอกจากนี้คุณลักษณะที่สำคัญของ Digital Interactive TV ประการหนึ่งคือ การรวมเอาคุณสมบัติของสื่อ Internet และโทรทัศน์เข้าไว้ด้วยกัน ดังนั้นผู้ชมจึงสามารถใช้โทรทัศน์เป็นเครื่องมือสำหรับทำการติดต่อสื่อสารและชมรายการข่าวสารบันเทิงได้ด้วยลักษณะดังกล่าวจึงเกิดการเปลี่ยนรูปแบบของการสื่อสารจาก การสื่อสารแบบดั้งเดิมที่พยายามผลักดันข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชน (Information Push) มาเป็นการสื่อสารแบบแสวงหาความรู้ตามความสนใจของผู้ใช้ (Information Pull) ดังนั้นรายการโทรทัศน์ที่ไม่ได้รับความนิยมจากผู้ชมก็จะประสบปัญหาทางการแข่งขันกับรายการคู่แข่งที่มาจากทั่วโลก และที่สำคัญถ้าผู้ผลิตในประเทศไทยไม่สามารถที่จะผลักดันรายการของตนเอง เข้าไปเป็นทางเลือกของผู้ชมที่มีอยู่มากมายแล้ว คงไม่สามารถอยู่รอดในธุรกิจต่อไปได้ เพราะเทคโนโลยีในอนาคตเปิดโอกาสให้ผู้ชมเลือกดูรายการโทรทัศน์โดยไม่มีข้อจำกัดในมิติเรื่องเวลา (Time) และสถานที่ (Space)

ด้วยผลพวงจากกระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเทคโนโลยีทางการสื่อสารของโลกที่มีต่ออุตสาหกรรมโทรทัศน์ไทย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาระบบวิทยุโทรทัศน์ไทยให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นในภูมิภาคทั้งในระดับประเทศและในระดับนานาชาติ ตลอดจนการเข้ากันได้กับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งการสร้างมาตรฐานดังกล่าวมีความจำเป็นที่จะต้องทำการเปรียบเทียบ (Benchmarking) กับองค์กรที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้นำด้านคุณภาพที่ได้รับการยอมรับกันทั่วโลก (World – class Quality) เพื่อใช้ในการยกระดับสถานีโทรทัศน์และรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ ให้ได้คุณภาพทัดเทียมกับของต่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขันเพื่อให้สามารถอยู่รอดในเวทีการแข่งขันที่เป็นระดับสากล ทั้งนี้เพื่อให้อุตสาหกรรมของประเทศไทยสามารถแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรมตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

นอกจากนี้ โทรทัศน์ยังเป็นสื่อที่มีความหลากหลายของเนื้อหาและรูปแบบรายการ จึงทำให้เกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับองค์ประกอบในการพัฒนาคุณภาพของสถานีโทรทัศน์และรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ ตลอดจนถึงการพัฒนาเครื่องมือวัดที่ใช้ในการประเมินมาตรฐาน เนื่องจากเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินคุณภาพของรายการโทรทัศน์ในปัจจุบัน เช่น การวัดความนิยมรายการ (rating) หรือการได้รับรางวัลต่าง ๆ เช่น รางวัลเมขลา รางวัลโทรทัศน์ทองคำ ล้วนเป็นหลักเกณฑ์ที่อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่าไม่สามารถสร้างการยอมรับร่วมกันในระดับที่กว้างขวางโดยทั่วไปได้ ทั้งจากกลุ่มผู้ผลิตรายการ ผู้อุปถัมภ์รายการ นักวิชาการและกลุ่มผู้ชม ด้วยสภาพการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่า เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดทำมาตรฐานสถานีโทรทัศน์และรายการโทรทัศน์เพื่อให้เกิดการยอมรับร่วมกันของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

Ishikawa (1996) นักวิจัย จาก NHK Broadcasting Culture research Institute ได้ตั้งประเด็นคำถามว่า “มาตรฐานการกระจายเสียงของโทรทัศน์คืออะไร” พร้อมทั้งได้นำเสนอคำตอบว่า “มาตรฐานโทรทัศน์คือ การวัดแบบแผนทางการปฏิบัติ (Performance) ในประเด็นของการกำหนดบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของโทรทัศน์ที่พึงมีต่อสังคม” เขายังได้กล่าวเสริมในประเด็นนี้ว่า แบบแผนการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม นับเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมที่ดี ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการสร้างมาตรฐานของโทรทัศน์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างตัวบ่งชี้ ที่บ่งบอกถึงความถูกต้องเหมาะสมของบทบาท หน้าที่ของโทรทัศน์ที่ให้ความสำคัญกับประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก ซึ่งการสื่อสารสาธารณะ (Public Communication) ในความหมายของ Furguson (1990 : ix, อ้างใน McQuail , 1992) หมายถึงการที่คนในสังคมหรือในชุมชนได้รับการแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม หรือแลกเปลี่ยนผลผลิตระหว่างกัน และมีโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นอย่างเท่าเทียมกัน

Dennis Mcquail (2000: 169) ได้กล่าวถึงสิทธิพื้นฐานของประชาชน (Public Right) ในการรับชมรายการที่มีคุณภาพ และ Ishikawa (1996) ได้กล่าวเสริมอีกว่า มาตรฐานเป็นสิ่งสร้างเพื่อเป็นหลักประกันว่ารายการนั้นมีคุณภาพ นอกจากนี้ พีรศักดิ์ วรสุนทรโรต ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า มาตรฐานและคุณภาพเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ต่างมีความเกี่ยวเนื่องกัน มาตรฐานคือคุณภาพ และคุณภาพก็คือมาตรฐาน ยกตัวอย่างเช่น ของที่ได้คุณภาพต้องได้ตาม specification นั่นคือมีมาตรฐาน

Salter and Anderson (1985) ได้ให้ทัศนะอย่างน่าสนใจว่า “มาตรฐานคือ เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินคุณภาพ” เนื่องจากการควบคุมคุณภาพของรายการที่ออกอากาศเป็นปัญหาที่แก้ยาก เพราะต้องพิจารณาระหว่างการเซ็นเซอร์กับเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นการจัดทำมาตรฐานวิทยุโทรทัศน์ขึ้นมาเพื่อ

เป็นหลักประกันคุณภาพ เพื่อเป็นการรองรับสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน ที่บัญญัติโดย UNESCO จึงเป็นสิ่งจำเป็น

ดังนั้นการวิจัยเรื่อง "การสร้างมาตรฐานสถานีโทรทัศน์และรายการโทรทัศน์ในประเทศไทย" จึงเป็นการศึกษาเพื่อจัดทำมาตรฐาน พร้อมทั้งสร้างเครื่องมือวัดเกณฑ์ตัดสินมาตรฐานสถานีโทรทัศน์และมาตรฐานรายการโทรทัศน์ อันเป็นกระบวนการสร้าง "ระบบประกันคุณภาพ" เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพและการปฏิบัติงานตลอดจนพัฒนาคุณภาพของผลิตผลให้สามารถแข่งขันได้กับสื่อในยุคดิจิทัลโลกาภิวัตน์ ทั้งในแง่ของบุคลากร กระบวนการและผลผลิต นอกจากนี้ยังเพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างการยอมรับของประชาชนในสังคม อันเป็นวิถีทางที่มีความสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ด้วย

การวิจัยครั้งนี้ นับเป็นงานสร้างสรรค์ที่มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และใช้ความรู้เหล่านั้นมาประยุกต์เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของโทรทัศน์ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งการวิจัยลักษณะนี้เรียกว่า "การวิจัยและพัฒนา" (Research and Development: R&D) เท่าที่ผ่านมา ประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานหรือกลุ่มบุคคลใดดำเนินการสร้างและพัฒนามาตรฐานโทรทัศน์ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการบริหารสถานีโทรทัศน์และมาตรฐานรายการโทรทัศน์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการผลิตและการดำเนินงานของสื่อโทรทัศน์ทุกระบบอย่างเป็นรูปธรรม มาตรฐานที่ใช้ในปัจจุบันอาจจะลอกเลียนมาจากต่างประเทศหรือนำมาจากการสัมภาษณ์หรือสอบถามความคิดเห็นของนักวิชาการสื่อสารมวลชน ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ไม่ได้รับการรองรับจากการวิจัยอย่างเป็นระบบ ดังนั้น ระเบียบวิธีวิจัยแบบการประเมินผลและการวัด ที่เป็นการวัดความสามารถในการปฏิบัติงาน โดยอาศัยข้อความมาตรฐานและเครื่องมือการวัดที่สร้างขึ้น จึงมีความเหมาะสมสามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาการสร้างมาตรฐานวิทยุโทรทัศน์ในหัวข้อ "มาตรฐานสถานีโทรทัศน์" และ "มาตรฐานรายการโทรทัศน์" ซึ่งมาตรฐานที่จัดสร้างขึ้นสามารถใช้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมวิทยุโทรทัศน์ไทย ให้สามารถอยู่รอดในสภาวะการแข่งขันของสื่อและรายการโทรทัศน์ในปัจจุบันและมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องต่อไป จากสภาพการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้เสนอเป็นประเด็นปัญหามาวิจัยได้ดังนี้

ปัญหานำวิจัย

1. มาตรฐานสถานี่โทรทัศน์และมาตรฐานรายการโทรทัศน์ มีข้อกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานอย่างไร
2. ข้อกำหนดมาตรฐานสถานี่โทรทัศน์และรายการโทรทัศน์ มีดัชนีชี้วัดและเกณฑ์ตัดสินมาตรฐานอะไรบ้าง
3. ข้อกำหนดมาตรฐาน ดัชนีชี้วัดและเกณฑ์ตัดสินมาตรฐานที่สร้างขึ้น ได้รับการยอมรับจากนักวิชาชีพอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานี่โทรทัศน์และรายการโทรทัศน์ ได้แก่รายการข่าว, รายการละครโทรทัศน์ และรายการเกมโชว์
2. เพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดและเกณฑ์ตัดสินมาตรฐานสถานี่โทรทัศน์และรายการโทรทัศน์ ได้แก่ รายการข่าว, รายการละครโทรทัศน์ และรายการเกมโชว์
3. เพื่อทดสอบการยอมรับมาตรฐานดัชนีชี้วัด และเกณฑ์ตัดสินมาตรฐานจากนักวิชาชีพ

ขอบเขตในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การสร้างมาตรฐานสถานีโทรทัศน์และรายการโทรทัศน์ในประเทศไทย" ครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อจัดทำมาตรฐานและเครื่องมือวัดเกณฑ์ตัดสินมาตรฐานของสถานีโทรทัศน์ที่ทำการออกอากาศแพร่ภาพในเมืองไทย และรายการโทรทัศน์แบ่งเป็นประเภทรายการข่าว รายการละคร รายการเกมโชว์ โดยที่รายการเหล่านี้มีสัดส่วนรวมกันมากกว่า 70 % ของรายการที่ออกอากาศทั้งหมดในประเทศไทย

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. มาตรฐานเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันคุณภาพ และคุณภาพของสถานีโทรทัศน์และรายการโทรทัศน์ สามารถพัฒนาขึ้นได้จากการที่มีมาตรฐาน
2. ข้อความมาตรฐาน ดัชนีชี้วัด และเกณฑ์บ่งชี้ของมาตรฐานสถานีโทรทัศน์และรายการโทรทัศน์มีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามองค์ประกอบส่วนย่อยของระบบได้แก่ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ และปัจจัยผลผลิต ผลสัมฤทธิ์
3. ข้อความมาตรฐานที่กำหนดขึ้น เป็นผลมาจากกระบวนการสร้างแนวคิด ที่ตั้งอยู่บนหลักการและทฤษฎีต่างๆ และนำไปสู่การสร้างดัชนีชี้วัดได้
4. การนำมาตรฐานของสถานีโทรทัศน์ และมาตรฐานของรายการโทรทัศน์ไปใช้ในการปฏิบัติ เป็นหลักของความสมัครใจ จึงต้องใช้วิธีการสื่อสารโน้มน้าวใจด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับ

ข้อสันนิษฐานการวิจัย

1. มาตรฐานเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้น เพื่อให้สถานีโทรทัศน์และหน่วยงานที่ผลิตรายการโทรทัศน์ มีการทำงานอย่างเป็นระบบ และสามารถตรวจสอบได้
2. การพัฒนาคุณภาพเพื่อสร้างมาตรฐานสถานีโทรทัศน์ และมาตรฐานรายการโทรทัศน์จำเป็นต้องอาศัยการสร้างมาตรฐาน ในองค์ประกอบส่วนย่อยของระบบ อันได้แก่ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ และปัจจัยผลผลิต/ ผลสัมฤทธิ์
3. การสร้างมาตรฐานสถานีโทรทัศน์และมาตรฐานรายการโทรทัศน์ นำไปสู่ความสามารถในการแข่งขัน เพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานสถานีโทรทัศน์

หมายถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานีโทรทัศน์ และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม กำกับ ดูแล ตรวจสอบและประเมินผลสถานีโทรทัศน์

มาตรฐานรายการข่าว

หมายถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในรายการโทรทัศน์ และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม กำกับ ดูแล การตรวจสอบและประเมินผลรายการข่าว

มาตรฐานรายการละคร

หมายถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในรายการโทรทัศน์ และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม กำกับ ดูแล การตรวจสอบและประเมินผลรายการละครโทรทัศน์

มาตรฐานรายการเกมโชว์

หมายถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในรายการโทรทัศน์ และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม กำกับ ดูแล การตรวจสอบและประเมินผลรายการเกมโชว์

เกณฑ์ (Criteria)

หมายถึงระดับที่ถือว่าเป็นความสำเร็จของการดำเนินงาน เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้ในการตัดสินคุณภาพของสิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่มีลักษณะเป็นที่ยอมรับว่ามีความเป็นมาตรฐานหรือเหมาะสมตามสถานการณ์

ดัชนีชี้วัด (Indicators)

หมายถึงสิ่งที่ใช้บ่งชี้ หรือบ่งบอกถึงคุณลักษณะด้านต่างๆ เพื่อเป็นหลักในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพของสถานีโทรทัศน์และรายการโทรทัศน์

มาตรฐานปัจจัยนำเข้า

หมายถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของทรัพยากรหรือสิ่งต่างๆ ที่เข้าสู่กระบวนการการทำงานของสถานีโทรทัศน์, ฝ่ายข่าว, ทีมผลิตรายการละคร, ทีมผลิตรายการเกมโชว์ อันได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร บริหารจัดการ การเงิน และวัสดุอุปกรณ์

มาตรฐานปัจจัยกระบวนการ

หมายถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานของสถานีโทรทัศน์, ฝ่ายข่าว, ทีมผลิตรายการละคร, ทีมผลิตรายการเกมโชว์ และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม กำกับ ดูแล และประเมินผล

มาตรฐานปัจจัยผลผลิต

หมายถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานของสถานีโทรทัศน์, ฝ่ายข่าว, ทีมผลิตรายการละคร, ทีมผลิตรายการเกมโชว์ และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม กำกับ ดูแล และประเมินผล

มาตรฐานปัจจัยผลสัมฤทธิ์

หมายถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผลลัพธ์ที่เกิดจากผลผลิตของสถานีโทรทัศน์, ฝ่ายข่าว, ทีมผลิตรายการละคร, ทีมผลิตรายการเกมโชว์ และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม กำกับ ดูแล และประเมินผล

คณะกรรมการตัดสิน

หมายถึงบุคคลหรือคณะบุคคลที่ทำการประเมินตามดัชนีชี้วัดและเกณฑ์ของแต่ละองค์ประกอบ โดยแบ่งเป็น

- คณะกรรมการที่มาจากผู้รับการประเมินเสนอชื่อจากกลุ่มผู้ร่วมวิชาชีพ ที่มีประสบการณ์ในสายงานอาชีพ
- เจ้าหน้าที่ประเมิน (ที่ฝ่ายผู้ประเมินแต่งตั้ง)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ในแง่ของทางวิชาการ การวิจัยเรื่อง "การสร้างมาตรฐานสถานีโทรทัศน์และรายการโทรทัศน์ในประเทศไทย" ครั้งนี้ จะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในสาขาวิชานิติศาสตร์ ด้านมาตรฐานการสื่อสารในสาขาวิทยุโทรทัศน์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานด้านวิทยุโทรทัศน์ในอนาคต

2. ในแง่ของนักวิชาชีพ จะทำให้ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์และสถานีโทรทัศน์มีเครื่องมือวัดเกณฑ์ตัดสินมาตรฐาน ของปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการและปัจจัยผลลัพธ์/ผลสัมฤทธิ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและประเมินคุณภาพ ของสถานีโทรทัศน์และรายการโทรทัศน์ให้สามารถแข่งขันได้ ทั้งในระดับในประเทศและต่างประเทศ
3. ในแง่ของประชาชน ผลงานวิจัยครั้งนี้ อาจนำไปสู่การทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในเรื่อง “การประกันคุณภาพ” ของสถานีโทรทัศน์และรายการโทรทัศน์ ให้กับคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสท.) อันจะส่งผลให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารและความบันเทิงที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะได้นำเสนอกรอบแนวคิด ทฤษฎี ที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัยเรื่องการสร้างมาตรฐานสถานีโทรทัศน์และรายการโทรทัศน์ในประเทศไทย